

POSTANOWIENIE

Dnia 19 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania K. M.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Koszalinie
z udziałem zainteresowanego R. M.
o ustalenie istnienia obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 19 listopada 2024 r.,
skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
z dnia 16 marca 2023 r., sygn. akt III AUa 554/22,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.
[SOP]

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Koszalinie, decyzją z dnia 20 grudnia 2021 r., wydaną na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 1, art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1, art. 38 ust. 1 i art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U z 2024 r., poz. 497) oraz art. 83 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p., stwierdził, że R.M. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu od 20 sierpnia 2021 r. jako pracownik płatnika składek K.M.

Wyrokiem z dnia 27 maja 2022 r. Sąd Okręgowy w Koszalinie oddalił odwołanie K.M. od powyższej decyzji.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie, wyrokiem z dnia 16 marca 2023 r., oddalił apelację płatnika składek i ubezpieczonego od wyroku Sądu Okręgowego.

W sprawie ustalono, że K.M. jest ojcem R.M. . Od 16 grudnia 1988 r. prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą, obecnie pod firmą: K. w K. przy ul. [...], wcześniej - do 23 lutego 2022 r. – K. w K., przy ulicy [...]. Przeważającym przedmiotem działalności przedsiębiorstwa jest transport drogowy towarów. Ubezpieczony zajmuje się również wynajmem pojazdów, przeprowadzaniem badań technicznych, sprzedażą hurtową oraz konserwacją i naprawą pojazdów samochodowych.

R.M. od wielu lat pomagał ojcu w prowadzeniu działalności. Od 19 października 2016 r. do 8 stycznia 2021 r. prowadził pod tożsamym adresem co przedsiębiorstwo ojca własną pozarolniczą działalność gospodarczą pod firmą C. . Przedmiotem działalności było wykonywanie usług z zakresu transportu lądowego. Wykonywał wówczas usługi na rzecz firmy ojca na zasadzie umowy między przedsiębiorcami. Po zamknięciu wskazanej działalności prowadził tzw. „food truck” (ciężarówkę z pomieszczeniem kuchenno-barowym na platformie transportowej). Z uwagi na niepowodzenie finansowe przedsięwzięcia, z dniem 31 lipca 2021 r., zaprzestał wykonywania tej działalności. Z tytułu jej prowadzenia nie nabył prawa do świadczeń z ubezpieczenia chorobowego z uwagi na nielegitymowanie się co najmniej 3 miesięcznym okresem karencji. W dniu 13 sierpnia 2021 r. R.M. zarejestrował się jako osoba bezrobotna bez prawa do zasiłku w Powiatowym Urzędzie Pracy w B. Od 2021 r. R.M. leczył się na depresję, miał problemy zawodowe, rodzinne i emocjonalne. Epizody depresyjne występowały u niego również przed 2021 r.

Odwołujący się K.M. w okresie prowadzenia działalności gospodarczej korzystał z różnych form dofinansowania oferowanego przez lokalny Powiatowy Urząd Pracy. Zatrudniał osoby z rejestru osób bezrobotnych. W dniu 4 lipca 2019 r. zawarł z Powiatem [...] umowę o refundację kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy dla skierowanego bezrobotnego. Refundacja dotyczyła stanowiska operatora pomocy drogowej - osoby obsługującej pojazd-lawetę do

przewożenia pojazdów, opiewała na kwotę 25 000 zł brutto, którą odwołujący się uzyskał i przeznaczył na wyposażenie pojazdu typu dostawczego w platformę do transportu samochodów, składającą się z najazdów i wciągarki. Zgodnie z umową był zobowiązany do zatrudnienia osoby bezrobotnej skierowanej przez starostę na zorganizowanym w ramach dofinansowania stanowisku pracy, w pełnym wymiarze czasu pracy przez okres co najmniej 24 miesięcy, w terminie 2 miesięcy od zawarcia umowy. Odwołujący się zobowiązał się do utrzymania stanowiska pracy przez okres co najmniej 24 miesięcy, a po ich upływie był zobowiązany do zatrudnienia skierowanego bezrobotnego dodatkowo na okres kolejnych 3 miesięcy. W przypadku rozwiązania stosunku pracy ze skierowanym bezrobotnym, był zobowiązany do przyjęcia na przedmiotowe stanowisko pracy kolejnego bezrobotnego w terminie do dwóch miesięcy od ustania dotychczasowego stosunku pracy. W przypadku takiego uzupełnienia stanowiska wymagane było kolejne skierowanie dla bezrobotnego z Powiatowego Urzędu Pracy. Ponadto umowa przewidywała, że przerwy pomiędzy okresami zatrudnienia kolejno skierowanych bezrobotnych wydłużą okres jej trwania. W przypadku naruszenia warunków umowy, refundacja podlegała zwrotowi.

W dniu 2 września 2019 r. na zrefundowane stanowisko został skierowany A.M., który był zatrudniony u odwołującego się do 15 marca 2021 r. Stosunek pracy został rozwiązany za porozumieniem stron. W dniu 13 maja 2021 r. odwołujący się zwrócił się do Powiatowego Urzędu Pracy o wydłużenie terminu na uzupełnienie stanowiska pracy do dnia 31 maja 2021 r., a następnie w dniu 28 maja 2021 r. zawarł umowę o pracę na przedmiotowym stanowisku z Z.R. - na czas określony od 28 maja 2021 r. do 20 lutego 2022 r. Odwołujący się nie był zadowolony z tego pracownika, w związku z tym stosunek pracy został rozwiązany z dniem 30 czerwca 2021 r. na mocy porozumienia stron. Następnie został zgłoszony kolejny wakat. Odwołujący uznał, że jego syn R.M. posiada odpowiednie kompetencje do zajęcia przedmiotowego stanowiska. W związku z tym, w dniu 13 sierpnia 2021 r. R.M. zarejestrował się jako bezrobotny, a następnie w porozumieniu z Powiatowym Urzędem Pracy został skierowany do zatrudnienia na przedmiotowym stanowisku w przedsiębiorstwie ojca.

K.M. i R.M. podpisali umowy o pracę, opatrząc go datą 20 sierpnia 2021 r. Zgodnie z umową uczestnik miał zostać zatrudniony na czas określony od 20 sierpnia 2021 r. do 30 kwietnia 2022 r., na stanowisku operatora-mechanika pomocy drogowej, w pełnym wymiarze czasu pracy, za wynagrodzeniem w kwocie 2.800 zł brutto miesięcznie. R.M. podpisał również następujące dokumenty związane z powyższą umową:

- oświadczenie z 20 sierpnia 2021 r. o przekazywaniu wynagrodzenia za pracę w formie gotówkowej,
- kartę szkolenia BHP opatrzoną datą 20 sierpnia 2021 r.,
- oświadczenie pracownika dla celów obliczania miesięcznych zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych,
- oświadczenie pracownika o zapoznaniu się z przepisami BHP i p.poż., o zapoznaniu się z dokonaną oceną ryzyka zawodowego, o zapoznaniu się z regulaminem pracy, informację dla pracownika oraz informację o warunkach zatrudnienia,
- oświadczenie o niefigurowaniu w rejestrze bezrobotnych opatrzoną datą 20 sierpnia 2021 r.

Nie przedłożono zaświadczenia lekarskiego potwierdzającego brak przeciwwskazań do wykonywania pracy. W imieniu przedsiębiorstwa odwołującego się dokonano w terminie zgłoszenia R.M. do ubezpieczeń społecznych z tytułu przedmiotowej umowy. R.M. pokwitował odbiór wynagrodzenia gotówką za sierpień i wrzesień 2021 r. oraz luty i marzec 2022 r. Sygnował też listy obecności za okres od 20 do 31 sierpnia 2021 r. w godzinach od 8:00 do 16:00, od 1 do 2 września 2021 r., w godzinach od 8:00 do 16:00, oraz od 1 do 4 lutego 2022 r. w godzinach od 8:00 do 16:00 i 5 lutego 2022 r. w godzinach od 8:00 do 14:00. Od 3 września do 29 października 2021 r. zgłoszono go jako nieobecnego w pracy z uwagi na schorzenie - zaburzenia depresyjne. Następnie był nieobecny w pracy z powodu zdiagnozowania choroby Covid-19.

W dniu 12 kwietnia 2022 r. sporządzono protokół ustalenia i przyczyn wypadku przy pracy, z którego wynikało, że w dniu 5 lutego 2022 r., podczas przygotowywania pojazdu pomocy drogowej do wyjazdu po uszkodzony samochód, R.M. pośliznął się na metalowej ramie, zahaczył plecami i upadł na ziemię z

wysokości około 50 cm, doznając zwichnięcia stawu barkowo-obończykowego prawego i stłuczenia okolicy kręgosłupa. Zaznaczono, że powierzchnia platformy była mokra, poszkodowany w chwili wypadku posiadał aktualne badania lekarskie stwierdzające brak przeciwwskazań do pracy oraz aktualne szkolenie BHP.

W dniu 5 października 2021 r. Wydział Zasiłków Zakładu Ubezpieczeń Społecznych zwrócił się o zbadanie okoliczności związanych z prawidłowością objęcia ubezpieczeniem społecznym R.M., który zgłosił roszczenie o zasiłek chorobowy za okres od 6 października 2021 r. do 29 października 2021 r.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że w sprawie, w której Zakład Ubezpieczeń Społecznych kwestionuje skuteczność prawną umowy zawartej między stronami pierwszorzędne znaczenie mają: zasada swobody zawierania umów wyrażona w art. 353¹ k.c. i poszanowania woli stron wyrażona w art. 65 § 2 k.c. „Zakwestionowanie tych zasad może nastąpić jedynie na warunkach przewidzianych przepisami Kodeksu cywilnego, tj. w sytuacji stwierdzenia nieważności czynności prawnej (art. 58 k.c.), stwierdzenia wad oświadczenia woli, w tym pozorności umowy (art. 83 k.c.) bądź też stwierdzenia, że wynikający z umowy stosunek prawny co do treści lub celu sprzeciwia się właściwości stosunku, ustawie lub zasadom współżycia społecznego (art. 353¹ k.c.)”. W ocenie Sądu Apelacyjnego, w niniejszej sprawie zaistniały podstawy, aby „zakwestionować zasadę swobody zawierania umów i poszanowania woli stron, bowiem płatnik oraz ubezpieczony ułożyli stosunek prawny wynikający z umowy w sposób sprzeciwiający się naturze tego stosunku prawnego”. Sąd Apelacyjny, w oparciu o analizę treści umowy, jak też okoliczności jej zawarcia i realizacji stwierdził, że faktycznie stron nie łączyła umowa o pracę a ubezpieczony jedynie od czasu do czasu świadczył pomoc swojemu ojcu w prowadzonej przez niego działalności. Podkreślił, że Sąd Okręgowy prawidłowo ocenił, iż brak jest dowodów, by R.M., nawet jeśli okresowo świadczył pomoc ojcu, wykonywał czynności w reżimie podporządkowania pracowniczego, skoro nawet sam K.M. przyznał, że świadczenie usług pomocy drogowej miało charakter doraźny - w miarę potrzeb, natomiast zdarzały się przypadki, gdy syn nie był w stanie pełnić obowiązków (gdyż „zaimprezował”), wówczas zastępował go sam odwołujący się, zapewne nie wyciągając z tego konsekwencji. W niniejszej sprawie ubezpieczony chorował

przewlekłe na depresję, nie uzyskał zaświadczenia o zdolności do pracy od lekarza medycyny pracy, nie miał kwalifikacji do wykonywania pracy a ponadto, co najważniejsze, nie świadczył pracy w sposób stały i w reżimie podporządkowania pracowniczego. Taki charakter czynności nie odpowiada reżimowi podległości pracownika wobec pracodawcy, a rzeczywiście wpisuje się w stosunek wzajemnej pomocy rodzinnej. Sąd Apelacyjny przyjął zatem, że umowa o pracę między odwołującym się a ubezpieczonym zawarta została dla pozorów (art. 83 § 1 k.c.).

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku płatnik składek zarzucił naruszenie prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie:

- art. 18^{3a} § 1 k.p., przez jego niezastosowanie; Sąd nie zastosował tego przepisu, zgodnie z którym pracownicy powinni być równo traktowani w zakresie nawiązania i rozwiązania stosunku pracy oraz warunków zatrudnienia; Sąd popełnił błąd subsumcji - wadliwie uznał, że ustalony w sprawie stan faktyczny nie pozwala na przyjęcie, że R.M. - syn K.M. - jest związany z nim stosunkiem umowy o pracę.

- art. 353¹ w związku z art. 65 § 2 k.c., przez naruszenie zasady swobody zawierania umów wyrażonej w art. 353¹ k.c. i zasady poszanowania woli stron wyrażonej w art. 65 § 2 k.c., uznając, że w stosunkach rodzinnych można interpretować wolę stron przy zawieraniu umowy o pracę zakładając *a priori* jej pozorną.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał, że jest ona oczywiście uzasadniona z uwagi na niezastosowane art. 18^{3a} § 1 k.p. oraz przez naruszenie zasady swobody zawierania umów wyrażonej w art. 353¹ k.c. i zasady poszanowania woli stron wyrażonej w art. 65 § 2 k.c.

Skarżący podkreślił, że oparcie wyroku na stwierdzeniu, że umowa o pracę została zawarta dla pozorów, wyłącznie celem uzyskania przez R.M. uprawnień do świadczeń z systemu ubezpieczeń społecznych, „a jednocześnie spełnienia przez odwołującego się wymaganych warunków celem zachowania dotacji na wyposażenie stanowiska pracy dla bezrobotnego jest dla K.M. jako wieloletniego pracodawcy i wieloletniego płatnika składek ubezpieczeniowych zatrudnianych przez siebie pracowników stwierdzeniem całkowicie bezzasadnym i naruszającym jego poczucie sprawiedliwości”. W ocenie skarżącego, wyrok sprowadzający się *de facto* do stwierdzenia, że nie wolno zatrudniać członków swoich rodzin (nawet za

najniższym możliwym wynagrodzeniem), nie wolno przyuczać do zawodu i prowadzenia działalności swojego syna, nie zasługuje na jakąkolwiek akceptację. Umowa o pracę została zawarta na warunkach ustalonych przez strony umowy o pracę a Zakład Ubezpieczeń Społecznych w sposób nieuprawniony ingeruje w treść złożonych oświadczeń woli stron umowy. Taka nieuprawniona praktyka Zakładu Ubezpieczeń Społecznych a akceptowana przez Sąd prowadzi do zupełnie irracjonalnej sytuacji, że każdy stosunek prawny może być przez organy państwa podważony. Nie może być tak, że każdy stosunek pracy od momentu ustalenia jego warunków *a priori* traktowany jest jako umowa o pracę podjęta „z zamiarem pozeru” - taka praktyka nie może być akceptowana. „Doszukiwanie się przez Sąd jakichkolwiek formalnych kwestii typu brak było przeprowadzonej rekrutacji na stanowisko pracy określonej w umowie o pracę, tj.: operatora - mechanika pomocy drogowej”, „brak zaświadczenia o zdolności do pracy od lekarza medycyny pracy” - w żaden sposób nie wykluczają ważności stosunku prawnego umowy o pracę jaka została zawarta między K.M. a R.M.”.

W konkluzji skarżący stwierdził, że zarzut pozorności umowy o pracę ze strony Zakładu Ubezpieczeń Społecznych a w konsekwencji Sądu jest zarzutem oczywiście bezzasadnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę

sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go do przedstawienia wyводу prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, tj. podlegającą uwzględnieniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777 oraz z dnia 3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr 602695). Innymi słowy, jeżeli skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX nr 602638).

Oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek skarżącego nie spełnia wyżej określonych kryteriów. Przede wszystkim w podstawach kasacyjnych nie powołano się na naruszenie art. 83 § 1 k.c. - a to ten przepis stanowił zasadniczą podstawę rozstrzygnięcia Sądu drugiej instancji. Pozorność czynności prawnej jest okolicznością faktyczną, która podlega ustaleniu przez sądy powszechne. Ustalenie to nie podlega zaś kontroli kasacyjnej w jakimkolwiek aspekcie w ramach podstawy określonej w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 5 czerwca 2009 r., I UK 21/09, LEX nr 515699; z dnia 28 kwietnia 2010 r., II UK 334/09, LEX nr 604221; z dnia 26 stycznia 2011 r., I UK 281/10, LEX nr 786372; z dnia 23 stycznia 2012 r., II UK 93/11, LEX nr 1163333; z dnia 4 kwietnia 2014 r., II CSK 405/13, LEX nr 1480316; z dnia 6 grudnia 2016 r., II UK 439/15, LEX nr 2188634). Skarżący może więc kwestionować jedynie prawidłowość zastosowania

art. 83 k.c. w ustalonych przez sąd okolicznościach faktycznych i kwalifikację tych okoliczności w kategoriach pozorności (por. wyrok Sądu Najwyższego z 2 kwietnia 2014 r., IV CSK 399/13, LEX nr 1477453).

Należy przypomnieć, że zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw. Niemożliwe jest więc przyjęcie skargi do rozpoznania, gdy podstawy kasacyjne nie odwołują się do przepisów prawa materialnego stanowiących podstawę prawną rozstrzygnięcia, gdyż w takim przypadku nie jest możliwa kontrola prawidłowości dokonanej subsumcji, co jest decydujące przy ocenie oczywistej zasadności skargi.

Dodać jedynie można, że Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazywał, że dla objęcia pracowniczym ubezpieczeniem społecznym zasadnicze znaczenie ma nie to, czy umowa o pracę została zawarta i czy jest ważna (jako nienaruszająca art. 58 § 1 lub 83 k.c.), lecz to, czy strony umowy pozostawały w stosunku pracy (art. 8 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych). O tym zaś, czy strony istotnie w takim stosunku pozostawały i stosunek ten stanowi tytuł ubezpieczeń społecznych, nie decyduje samo formalne zawarcie umowy o pracę, wypłata wynagrodzenia, przystąpienie do ubezpieczenia i opłacenie składki, wystawienie świadectwa pracy, ale faktyczne i rzeczywiste realizowanie elementów charakterystycznych dla stosunku pracy, wynikających z art. 22 § 1 k.p. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2013 r., I UK 472/12, LEX nr 1356412 i z dnia 11 września 2013 r., II UK 36/13, LEX nr 1391783; dnia 29 czerwca 2017 r., III UK 172/16, LEX nr 2383245). Umowa o pracę, która nie wiąże się z rzeczywistym jej wykonywaniem, a zgłoszenie do ubezpieczenia następuje tylko pod pozorem istnienia tytułu ubezpieczenia w postaci stosunku pracy, nie rodzi skutków w sferze prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17 grudnia 1996 r., II UKN 32/96, OSNAPiUS 1997 nr 15, poz. 275; z dnia 16 marca 1999 r., II UKN 512/98, OSNAPiUS 2000 nr 9, poz. 368; z dnia 28 lutego 2001 r., II UKN 244/00, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 496; z dnia 4 sierpnia 2005 r., II UK 320/04, OSNP 2006 nr 7-8, poz. 122 oraz z dnia 26 lipca 2012 r., I UK 27/12, LEX nr 1218584). Zasadnicze znaczenie w procesie sądowej analizy, czy dany stosunek prawny jest stosunkiem pracy prowadzącym do powstania tytułu ubezpieczenia społecznego, ma ustalenie faktyczne, czy praca wykonywana w

ramach tegoż stosunku prawnego rzeczywiście ma cechy wymienione w art. 22 § 1 k.p. W tym celu bada się okoliczności i warunki, w jakich dana osoba wykonuje czynności na rzecz innego podmiotu prawa i dopiero w wyniku tego badania (poczynienia stosownych ustaleń) rozstrzyga się, czy czynności te świadczono w warunkach wskazujących na stosunek pracy (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 16 grudnia 2016 r., II UK 517/15, LEX nr 2191456 i z dnia 24 lutego 2021 r., III USKP 30/21, LEX nr 3123192).

Strony, korzystając ze swobody umów (art. 353¹ k.c.), nie mogą ukształtować stosunku prawnego w ten sposób, który nie odpowiadałby podstawowym cechom charakterystycznym dla obowiązującego w polskim systemie prawnym modelu stosunku obligacyjnego lub też modelu określonego rodzaju zobowiązania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2021 r., I USK 15/21, LEX nr 3106184 czy wyrok z dnia 23 czerwca 2022 r., I USKP 113/21, LEX nr 3455692). Jak zauważył Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 13 kwietnia 2016 r., II PK 81/15 (LEX nr 2026397), art. 22 § 1¹ k.p. koresponduje z art. 353¹ k.c. Obie normy zastrzegają, że zawarty przez strony stosunek prawny musi być pod względem celu i treści zgodny z jego właściwością (naturą).

Sąd Najwyższy wyjaśnił, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych, który stwierdza podleganie ubezpieczeniu społecznemu, może - bez względu na nazwę umowy i jej postanowienia wskazujące na charakter stosunku prawnego, którym strony zamierzały się poddać - ustalić rzeczywisty jego charakter i istniejący tytuł ubezpieczenia (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 16 stycznia 2014 r., I UK 235/13, LEX nr 1444493; z dnia 10 lipca 2014 r., II UK 454/13, LEX nr 1495840; z dnia 13 stycznia 2016 r., III UK 53/15, LEX nr 1984624; z dnia 13 września 2016 r., I UK 455/15, LEX nr 2122404; z dnia 10 maja 2017 r., I UK 184/16, LEX nr 2305920; z dnia 21 marca 2019 r., II UK 554/17, LEX nr 2638582 oraz postanowienia: z dnia 29 sierpnia 2018 r., II UK 438/17, LEX nr 2538834; z dnia 29 maja 2019 r., II UK 214/18, LEX nr 2690937).

Z przedstawionego orzecznictwa wynika, że zasady wyrażone w art. 18^{3a} § 1 k.p., art. 353¹ k.c. czy art. 65 § 2 k.c. nie stoją na przeszkodzie ocenie, że dana umowa o pracę ma charakter pozorny, jeśli z ustaleń faktycznych wynika, że jego

strony nie realizowały elementów charakterystycznych dla stosunku pracy, wynikających z art. 22 § 1 k.p. Choć więc Sąd Apelacyjny niefortunnie stwierdził, że „zaistniały podstawy, aby zakwestionować zasadę swobody zawierania umów i poszanowania woli stron”, to w rzeczywistości rzecz polega nie na negowaniu tych zasad, ale na uznaniu, że decydującą rolę przypisać należy ocenie, czy sposób świadczenia pracy odpowiadał reżimowi pracowniczemu.

Na koniec zaś dodać można, że, biorąc pod uwagę przedstawione okoliczności faktyczne, którymi Sąd Najwyższy jest związany z mocy art. 398¹³ § 2 k.p.c., nie budzi zastrzeżeń ocena prawna Sądu drugiej instancji o pozorności umowy o pracę.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji.

az

[a.ł]